

ליקוטי ופסקי הלכות "חוקי היום"

ותלמודם
"חוקי היום"
לעשות רצונך
בלבב שלם

שע"י "חדר הוראה"

שכונת מנחת יצחק פעיה"ק ירושלים תובב"א - בראשות הרב חיים אהרן בלייער שליט"א

דיני

שחיהטה

א'

בקשה:

נא לשלוח לכמה שיותר
אנשים כדי שיגיע הלכות
אלו לבתי בני ישראל,
לתועלת הציבור, וכך יש
לכם יד בהפצת תורה
ובהלכות נחוצות

לקבל הגליון כל שבוע במייל:

Paskenshtibel@gmail.com

אפשר להוריד
גליונות קודמים

[Archives - ארכיון](#)

לתרומות

לימוד הלכות שחיטה

ידיעת דיני שחיטה

- א. דיני שחיטה הם נוגעים למעשה רק לקבוצה קטנה של כלל ישראל המשמשים כשוחטים ורבנים הממונים על בתי השחיטה, אבל להמון העם הם אינם נוגעים למעשה כלל, אמנם הנהנים מפעולתם של השוחטים רבים באכילת הבשר נוגעת לכולם, ולכן אי"ה אנו מתחילים סדרת גליונות שיפרטו את עיקרי וכללי דיני שחיטה וכן את סדרי השחיטה המצויים בזמננו בבתי השחיטה כדי שידעו הרבים את יסודות דיני שחיטה, כי תורה היא וללמוד אנו צריכים.
- ב. פעם היו הלכות שחיטה נחוצות מאד לכל רב שיהיה בקי בהם, שהרי השוחט היה מסתובב ושוחט לכל אחד שהזמינו לבוא לביתו, ולא כהיום שכל השחיתות נעשות בבתי השחיטה, ולכן היו מתעוררים כל מיני שאלות והיו ניגשים לרב העיר או לרב השכונה לפסוק על השאלות של נבילות וטריפות.
- ג. היתר הוראה ק"י סימנים. לכן בהונגריה של פעם ועוד מקומות לא היה רב נותן היתר הוראה לתלמיד אם לא שלמד כל השו"ע יו"ד ח"א המיכל והמכונה ק"י סימנים [בעצם יש ק"י סימנים] שהוא כולל הלכות שחיטה, טריפות, מליחה, בשר בחלב ותערובות ועוד סימנים קטנים הנוגעים לכשרות הבית.
- ד. ועד לאחרונה היו רבנים ממוצא הונגריה [כגון הגרש"ז אולמאן, מו"ר מרדך הגאב"ד בעל שערי טוביה ועוד], שלא נתנו סמיכת חכמים לתלמידים ורבנים צעירים בלי להיבחן כל יו"ד ח"א בשלמותו, למרות שהל' שחיטה וטריפות אינם נוגעים כ"כ לכל אחד ואחד כמו שהיה פעם.
- ה. כהיום הל' שחיטה וטריפות כמעט לא נלמדים בכוללים, ואברכים מורי הוראה מקבלים סמיכה ביו"ד גם בלי הל' שחיטה וטריפות, אלא לפעמים הרבנים המסמיכים דורשים מהאברכים להיבחן על עוד מקצוע ביו"ד כדי לפצות על השמטת דיני שחיטה וטריפות.
- ו. מחמת זה, מעטים הם הלומדים והבקיאים בהל' שחיטה חוץ מהשוחטים ורבני המשחטות העוסקים במלאכת הקודש, ולכן מצאנו צורך לחשוף לציבור הרחב גם ידע בהל' שחיטה כי הוא חלק מחלקי התורה ומצוה ללמוד ולדעת גם הלכות אלו.
- ז. ויש לציין שפשוט וברור שאחרי לימוד בדפים אלו הל' שחיטה, לא נעשה עי"ז שוחט הכשר לשחוט, שלזה יש הרבה תנאים כגון שיהיה יודע ספר ובקי בהלכות שחיטה ומומחה במלאכת ואומנות השחיטה, וצריך לקבל כתב קבלה מרב, ובעיקר, צריך שיהיה ירא שמים מרבים יותר מסתם בני אדם (שמלה חדשה סי' א' ס"ו, סי' י"ח ס"ז, שו"ת שבט הלוי ח"ו סי' צ"ח), ולכן אין כוונתנו בסדרת גליונות אלו לעשות 'שוחטים', רק לפתוח מושגים בהלכות שחיטה בדברים השווים לכל נפש מה שפעם היו יותר ידועים להמון העם.

מצות שחיטה

איסור נבילה

- ח. נבילה הוא בעל חיים שמת ללא שחיטה או שנשחט שלא כהלכה, ונבילה אסורה באכילה כדכתיב (דברים י"ד, כ"א) "לא תאכלו כל נבילה", והאוכל נבילה עובר בלאו ומלקות. וא"כ הדרך היחידה שאפשר לאכול בעל חי טהור הוא ע"י שחיטה שהרי שחיטה מתירו באכילה.

מצות שחיטה

ט. מצות עשה מן התורה שכל מי שירצה לאכול בשר בהמה או חיה או עוף, שישחוט תחילה ואח"כ יאכל, שנאמר (פ' ראה י"ב, כ"א) "וזבחת מבקרך וכו' כאשר צויתוך", ואמנם הלכות שחיטה אינן מפורשות בתורה אלא נאמרו למשה מסיני בעל פה, כמבואר בגמ' (הולין דף כ"ח ע"א) 'כאשר צויתוך' מלמד שנצטווה משה רבינו ע"ה על פה בהלכות שחיטה.

טעמי המצוה

- י. ב' טעמים. יש שמביאים טעמים למצות שחיטה, א. לפי שידוע כי מהצוואר יוצא דם הגוף יותר משאר מקומות שבגוף, ולכן נצטווינו לשחוטו משם כדי שיצא כל דמו טרם אכילתו, ב. כדי שלא נצער את בעלי החיים יותר מדאי (חינוך מצוה תנ"א).
- יא. גזירת הכתוב. אבל אחרים נוקטים שהוא גזירת המלך ואיננו דורשים טעמא דקרא (מנחת יעקב בלק"י סק"א, תבואות שור סי' כ"ג סק"א, פמ"ג פתיחה להל' שחיטה), ואדרבה לא נותנים טעמים לזה כדי שלא יצא מכשול ח"ו לשנות המצוה בהעדר הטעמים.

אחד מן המצוות

- יב. נחלקו הראשונים בהגדרתה של מצות שחיטה, ודנו בה כמה אחרונים (עי' זכר יצחק סי' מ', קובץ הערות).
- יג. **מצות עשה.** הרמב"ם (מצוה קמ"ו) כתב 'שצונו לשחוט בהמה חיה ועוף ואחר יאכל בשרן ושלא יהיה להן היתר אלא בשחיטה לבד' שנאמר "וזבחת מבקרך וכו'", ומבואר שדעת הרמב"ם שהוא אחד ממצוות התורה לשחוט בהמה חיה ועוף (כס"מ).
- יד. **בתורת מתייר.** אמנם יש מן ראשונים הסוברים שאינה מצוה שאם אינו רוצה לאכול בשר רשאי להבטל מן השחיטה ולא ביטל מצות עשה, אלא כעין עשה הבא מכלל לאו ד"לא תאכל אבר מן החי ולא נבלה אלא שחוט"ה (ראב"ד בהשגות, לפי ביאור הכס"מ שם, רמב"ן ספה"מ שורש א' בדעת הבה"ג), ואע"פ שאינה מצוה מ"מ אפשר לברך עליו משום שהוא בתורת 'מתייר' (ריצב"א תוס' שבועות דף כ"ב ע"א ד"ה האוכל).

מעשה השחיטה

קנה וושט

- טו. **הקנה [trachea].** בצוואר של בעל חי יש קנה וושט. קנה הוא צינור אשר תחילתו בגרון ועובר לאורך הצוואר אל בית החזה ודרכו מועבר האוויר אל תוך הריאות. הקנה עשוי מהרבה חתיכות של סחוס כעין טבעות, המחוברים יחד עם קרום מבפנים, והטבעות מאפשרות לקנה להישאר פתוח כל הזמן, ולגבי שחיטה הקרום הפנימי ההוא נקרא הקנה, והטבעות הם הגרגרת (שו"ת יו"ד סי' כ"א סק"א).
- טז. **הוושט [esophagus].** הוושט בדרך כלל נמצא צמוד לקנה והוא צינור המשמש למעבר מזון ומשקה מהגרון אל הקיבה, ונעשה משרירים המצופים בקרום רירי, ובדרך כלל אין בו חלל חוץ בזמן העברת אוכל.

שחיטת הסימנים

- יז. **לכתחילה.** שיעור השחיטה המעולה ולכתחילה הוא שיחתוך הקנה והוושט לשנים לגמרי בלי להשאיר אפילו אחד מהם מחובר קצת, בין בבהמה בין חיה ובין בעוף, ולזה יכוון השוחט לכתחילה (שו"ע סי' כ"א ס"א, שמלה חדשה סק"א), י"א שהדין לכתחילה הוא מן התורה (כס"מ ריש הל' שחיטה בדעת הרמב"ם), וי"א שהוא דין דרבנן משום גזירה שמא לא ישחוט רוב (רש"י הובא בתבואת שור סק"א).

יח. **בדיעבד בבהמה וחיה**. בדיעבד אם שחט רוב קנה דהיינו רוב חלל קנה מבפנים (ש"ך סק"א) וגם רוב הוושט בבהמה וחיה, שחיטתו כשרה, ומותר לאכול ממנה אף לכתחילה (ש"ע שם, דעת קדושים סק"א).

יט. **בדיעבד בעוף**. מעיקר הדין בעוף סגי בשחיטת הקנה או הוושט ולא צריכים את שתייהן כמו בבהמה, לכן בדיעבד אם שחט רוב קנה או רוב הוושט, שחיטתו כשרה, ומותר לאכול מנה אף לכתחילה (שם).

כ. **רוב ניכר**. מעיקר הדין נקטו הפוסקים שכל שע"י מדידה ניכר שהוא רוב הרי זה כשר (רשב"א תוה"ב, רמב"ם פ"א שחיטה ה"י, רמב"ן עה"ת פ' שמיני) וכך פסק המחבר (ש"ע שם ס"א).

כא. אמנם כמה ראשונים סוברים שצריכים רוב ניכר וברור לכל בלי מדידה (רש"י חולין כ"ח ע"ב, מרדכי, מהרי"ו הובא בט"ז סק"ב, פ"ח סק"ג), והמנהג להחמיר אפילו במקום הפסד מרובה (תבו"ש סק"ב), וכך ינהג בעל נפש (שמל"ח סק"א), ויש מקילין במקום הפסד מרובה (כרתי סק"ד, חכמת אדם כלל ו' סעי' ו'), דעת תורה (ש"ע סק"א).

כב. **שחט סימן וחצי**. אם שחט כל הקנה ובדיוק חצי מהוושט או להיפך בבהמה, הרי זה שחיטה פסולה (ש"ע ס"ב), וכן בעוף אם שחט חצי הקנה וחצי הוושט פסולה.

בדיקת הסימנים

כג. **בהמה**. השוחט צריך שיבדוק בסימנים מיד אחר שחיטה כדי לוודא שנשחטו כהוגן (ט"ז והש"ך סי' כ"ה סק"ג), ואם בשעת השחיטה רואה שנשחטו כל הסימנים די בכך ואינו צריך למשמש ביד כיון שמקום השחיטה מגולה ואפשר לראות, אבל אם רואה שנשחטו רובו, לא יסמוך על ראייה בלבד אלא צריך גם שיעביר ידו ולמשמש אם יש רוב (ש"ע סי' כ"ה ס"א).

כד. ואם לא בדק הרי זה ספק נבילה (תוס' חולין דף ט' ע"א ד"ה ואסורה, פר"ת סק"א), דבחייה של הבהמה הרי היא בחזקת אינה שחוטה עומדת ואי אפשר להוציאה מחזקתה מספק (שמל"ח סק"א וב').

כה. **בעוף**. בעופות שאין מקום השחיטה מגולה לראות אם נשחט רובו, הנהיגו הקדמונים לבדוק אם נשחטו רובו בדרך זה, שדוחק אגודלו על שיפוי קובע שהוא החלק החד הבולט בגרון, ומתוך הדחק יפלטו הסימנים לחוץ ואז יכול לראות אם נשחטו רובו (שמל"ח סק"א).

כו. בעוף גם צריכים לכתחילה (ש"ך סק"ב) לבדוק אחרי השחיטה שלא נעקרו הסימנים מקודם שחיטה (עי' לקמן אות מ"ד), והדרך לבדוק הוא שאחרי שתקף אגודל על שיפוי קובע (כ"ל אות כ"ה), אם חזרו הסימנים לפנים לאחר שמסיר האגודל, בידוע שלא נעקרו הסימנים וכשרה, ואם לא חזרו למקומם סימן שהיה שמוטה ופסולה (רמ"א שם ס"א).

חמשה פסולי שחיטה

הלכה למשה מסיני

כז. בגמ' ופוסקים מבואר שלהלכה למשה מסיני יש בעיקר חמשה פסולי שחיטה, שהם שהייה, דרסה, חלדה, הגרמה ועיקור (גמ' חולין דף כ"ז ע"א), וכל טבח שאינו יודע הלכות שחיטה וחמשה פסולי שחיטה והלכותיהן אסור לאכול משחיטתו (גמ' חולין דף ט' ע"א, ש"ע סי' כ"ג ס"א), ולכן נביא כאן כמה עיקרי דינים בחמשה פסולי שחיטה וכמה דוגמאות כדי שיהיו מוכרים להמון העם.

שהייה

כח. חיתוך הסימנים צריך שיהיה ברצף בלי שום הפסק, ולכן אם התחיל לשחוט והגביה ידו או שעמד לשחוט אפילו לא הגביה ידו, בין בשוגג בין במזיד, בין באונס בין ברצון, ואח"כ המשיך וגמר השחיטה, הרי זה נבילה מן התורה שהרי שהה בעת השחיטה (ש"ע סי' כ"ג ס"ב).

כט. **שיעור שהייה**. בגמ' ובפוסקים מבואר ששיעור שהייה הוא זמן שאורכת שחיטה אחת, בשיעור שונה לשחיטת בהמה גסה, בהמה דקה ועוף (ש"ע שם). אמנם מאחר שבימינו אין אנו בקיאים בשיעורי זמן שהייה, כבר הנהיגו שצריכים להטריף כל שהייה אפילו משהו בכל משך מעשה השחיטה בין בעוף ובין בבהמה (רמ"א שם) ואפילו בהפסד מרובה (ש"ך סק"ז), ואפילו אחר ששחט רוב סימנים שמעיקר הדין כשר, גם אם שהה רק במיעוט בתרא של חתיכת סימנים המנהג להטריף (רמ"א ס"ה).

דרסה

ל. שחיטה חייבת להתבצע ע"י פעולת חיתוך דהיינו ע"י שמוליך ומביא הסכין וחותר הסימנים, אבל אם מתז הסימנים בבת ללא הולכה והבאה או שדחק וחתר למטה כחותך צנן הרי זה נקרא דרסה ופסולה (ש"ע סי' כ"ד ס"א). וצריך הבחנה גדולה בזה שהרי גם כשמוליך ומביא את הסכין מותר לשוחט להפעיל קצת לחץ למטה כדי שיתחך ע"י הסכין, רק שהפעולה צריכה להיות יותר חיתוך מאשר התזה.

לא. **סכין חד**. לכן צריך להיות הסכין חד כדי שיוכל לחתוך בהולכה והבאה בלי שיצטרך לדחוק הרבה למטה (מנח"י ס"א).

לב. **אורך הסכין**. אורך הסכין צריך להיות מתאים לרוחב הצוואר של מין הנשחט, שהרי אם הלהב קצר מדי אז בקל יכול לבוא לידי דרסה שהרי ידחוק יותר משחותך, ולכן צריך להיות לכתחילה אורך של הסכין כשיעור ב' צווארים של המין הנשחט, כך שיהיה מספיק מקום בסכין להוליך ולהביא ולא יבוא לדריסה (ש"ע סי' כ"ד ס"ב).

לג. **אצבע על הסכין**. צריך לזוהר שלא יניח אצבע על הלהב של הסכין או על הידית סמוך ללהב (דעת קדושים סק"ג) בשעה ששוחט כדי שלא יבוא לידי דרסה (כמו בתמונה), רק יחזיק הסכין בידיה עם כל אצבעותיו (שמל"ח סק"ח).

חלדה

לד. חלדה היינו שמסתיר הסכין תחת כל דבר שהוא בין שהוא גוף זה, ובין שהוא חלק מן העוף או הבהמה, ואם עשה כן הרי זה פסול (ש"ע סי' כ"ד ס"ז), אלא הסכין צריך להיות גלוי כל משך מעשה השחיטה. לשון חלדה הוא מלשון 'חולדה' שלפעמים הוא מסתתר ולפעמים הוא גלוי.

לה. אם הכניס הסכין תחת הסימנים ושחטו ממטה למעלה או שהכניס הסכין תחת סימן העליון ושחט העליון ממטה למעלה והתחתון כהלכתו, הרי זה חלדה ופסולה (ש"ע שם).

לו. אם הכניס את הסכין תחת העור או תחת צמר מסובך או מטלית הקשור או כרוך על הצוואר הרי זה חלדה ופסולה (ש"ע שם ס"ח).

לז. **מריטת הנוצות בעוף**. עופות שיש להן נוצות גדולות בצווארו במקום השחיטה, קיים חשש שיכסו הנוצות את הסכין בשעת שחיטה ויבוא לפסול חלדה, לכן יש למרסן קודם השחיטה (ש"ך שם סק"ח).

לח. **צמר בצוואר הכבש**. כמו כן כשיש בכבשים צמר מגודל בצווארו במקום שחיטה יש למרסן או לגלחן קודם שחיטה כדי שלא יבוא לפסול חלדה (רמ"א שם), ויש שסומכים על זה שמבדילים הצמר לכאן ולכאן ועושים שביל ושוחטים בתוך השביל שבשערות כך שלא יכסו השערות את הסכין.

גרמה

לט. השוחט צריך לכתחילה לשחוט באמצע אורך הצוואר (רמ"א סי' כ"ב ס"ב), אולם אם לא שחט באמצע כשר, אבל אם שחט מחוץ לגבולות שכתבו חז"ל נחשב כהגרמה ופסולה.

מ. **בקנה**. שיעור מקום השחיטה לצד הראש הוא משיפוי קובע והלאה דהיינו אחר הטבעת הגדולה (הוא טבעת היתור גדולה משאר הטבעות בתוך הגרגרת), ושיעור מקום השחיטה נמשך עד מקום הנקודה הראשונה שהקנה מתכסה ע"י הריאה [lungs] כשהיא נפוחה. בעוף השיעור של הקנה למטה הוא עד הזפק.

מא. **בוושט**. לצד הראש השיעור מתחיל ממקום שמתכווץ הוושט כשחותכין אותו (ש"ע סי' כ"ב ס"ב), והוא בערך שיעור רוחב ד' גודלין ממקום חיבורו בבהמה גסה (רמ"א שם), ובבהמה דקה, חיה ועוף יש לשער הכל לפי גדלו וקטנו ביחס לשיעור ד' גודלין בבהמה (שם). ולצד הגוף השיעור עד מקום שנראה כמו הכרס, ובעוף השיעור של הוושט עד הזפק כמו בקנה.

מב. **גירפה [Giraffe]**. מבואר בפוסקים שגירפה הוא מין טהור מאחר שיש לו את שני הסימנים, מעלה גרה ומפריס פרסה (עי' שיחת חולין דף ת"ח), ולגבי מסורת, תלוי במחלוקת הפוסקים אם גם חיה או בהמה נאכלים רק עם מסורת או רק אכילת עוף חייבת במסורת (ש"ך סי' פ' סק"א, פמ"ג בשפ"ד שם, חז"א קובץ אגרות א, צ"ט וב' פ"ג, חכמת אדם כלל ל"ו).

מג. **מקום שחיטתו**. ושגור בפיהם של ילדי ישראל במענה לשאלה למה לא אוכלים הגירפה, ועונים בגלל שלא יודעים איפה לשחטו. אבל אין זה אלא טעות שהרי כל מקום בצוואר בתוך הגבולות הנזכרים לעיל כשר לשחיטה כנ"ל (שיחת חולין שם), ולכן אין זה הטעם שלא אוכלים אותו, אלא מפני שאינה חיה מצויה והיא חיה מוגנת וגם הנכרים אינם אוכלים אותו משום חשש הכחדתו מן העולם, וגם בשרו קשה מאוד.

עיקור

מד. עיקור היינו שנעקרו או נשמטו הסימנים או אפילו אחד מהם ממקום חיבורם קודם או בשעת השחיטה (בה"ג הובא בתוס' חולין דף ט' ע"א ד"ה כלהו, ש"ע שם סט"ו), וכן אם שחט בסכין עם פגימה הגורמת לקריעת הסימנים הרי זה סוג של עיקור (רש"י שם).

נשבה ארון הקודש
לז"נ כ"ק מרן אדמו"ר מביאלא
רבי בצלאל שמחה מנחם בן ציון
בעל מבושר טוב זצוק"ל
בן הרה"ק ר' יהואל יהושע זצוק"ל
נב"ל ע"ג אייר ה'תש"ש

לע"נ האשה החשונה החסודה והצדקנית
מרת רחל בלייער ע"ה
ב"ר יהודה נאנו ע"ה
נלב"ע י"ב אייר תשנ"ב - תנצב"ה
הונצת ע"י בנה
הרה"ח יהושע שמואל בלייער הי"ו

הגליון לזכות רפואה שלמה
למרת ח'י' שרה בת פעסיל
פרענקל
ציריך - בורו פארק
בתוך שאר חולי ישראל